

پنهان در آینه

گفت‌وگو با ضیاء موحد

مهدی مظفری ساوجی

هرمس

پنهان در آینه

(گفت‌وگو با ضیاء موحد)

مهدی مظفری ساوجی

انتشارات هرمس

انتشارات هرمس

تهران، خیابان ولی عصر، بالاتر از میدان ونک، شماره ۲۴۹۳ - تلفن: ۸۸۷۹۵۶۷۴

پنهان در آینه

گفت و گو با ضیاء موحد

مهدی مظفری ساوجی

چاپ اول: ۱۳۹۵

تیراژ: ۱۵۰۰ نسخه

چاپ: رسام

همه حقوق محفوظ است.

سرشناسه: موحد، ضیا، ۱۳۲۱ -

عنوان و نام پدیدآور: پنهان در آینه : گفت و گو با ضیاء موحد / مهدی مظفری ساوجی.

مشخصات نشر: تهران: هرمس، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری: ۴۴۸ ص.

فروست: زبان و ادبیات ؛ ۶۷.

شابک: 978-964-363-967-9

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

عنوان دیگر: گفت و گو با ضیا موحد.

موضوع: موحد، ضیا، ۱۳۱۲ - مصاحبه‌ها / شعر فارسی - قرن ۱۴

تاریخ و نقد / فلسفه - تاریخ / داستان‌های فارسی - قرن ۱۴

شناسه افزوده: تاریخ و نقد

رده‌بندی کنگره: مظفری ساوجی، مهدی، ۱۳۵۶ - مصاحبه‌گر

رده‌بندی دیویی: ۱۳۹۴ ی ۳۵/۸۲۲۳ PIR

هر نهالی که صبح کاشتیم
غروبش از ریشه برکند

(مشتی نور سرد، ص ۲۲)

فهرست

چند کلمه با خواننده.....	۹
در آینه آثار.....	۱۱
فلسفه.....	۲۵
فلسفه.....	۲۷
فلسفه در قرون وسطی.....	۳۱
دکارت.....	۳۳
هگل.....	۳۷
راسل.....	۳۸
فلسفه قدیم و جدید.....	۳۹
فلسفه تحلیلی معاصر.....	۴۰
فرگه.....	۴۲
شعر.....	۵۷
شعر گفتن.....	۵۹
سبک هندی.....	۸۱
مسئله تعهد.....	۹۵
شعر و سیاست.....	۹۷
فروغ فرخزاد و مسئله شعر و زندگی.....	۹۹
«خانه سیاه است».....	۱۱۶
مسئله زن.....	۱۲۰

۱۲۲..... مسئله آزادی بیان

۱۲۳..... زبان و فرهنگ عامیانه

۱۳۴..... احمد شاملو

۱۳۶..... کاربرد قافیه

۱۳۹..... جدایی شاملو از نیما

۱۴۱..... فرم شعر شاملو

۱۴۶..... تصویرهای شاملو

۱۴۹..... در زمان بودن

۱۵۰..... زبان شعر شاملو

۱۵۷..... موسیقی در شعر شاملو

۱۵۸..... نیما، اخوان، شاملو و مسئله روایت

۱۶۵..... در آستانه انقلاب

۱۶۹..... دو دهه پایانی

۱۷۴..... انتقاد به شعر شاملو

۱۷۸..... زمانه شاملو

۱۸۱..... جریان روشنفکری

۱۸۳..... بودن یا نبودن

۱۸۶..... ترجمه‌های شاملو

۱۹۳..... نقدهای منتشر شده درباره شعر شاملو

۱۹۴..... «کتاب کوچه»

۱۹۷..... شب‌های شعر خوشه

۱۹۹..... شب‌های شعر انستیتو گوته

۲۰۱..... رابطه شاملو و اخوان

۲۰۳..... فردوسی و مسئله شاملو

۲۰۷..... «کتاب هفته» و «کتاب جمعه»

۲۰۹..... «ایران‌شهر»

۲۱۷..... دیدارهای بعدی

مهدی اخوان ثالث ۲۲۱

تأثیر نیما ۲۲۳

روایت و بیان روایی ۲۳۵

کارکرد آرکاییک زبان ۲۳۸

اخوان و مسئلهٔ زمان ۲۴۰

روشنفکر و اخوان ۲۴۱

سیاست، جامعه، و اخوان ثالث ۲۴۹

تأویل شعر اخوان ۲۵۴

رابطهٔ اخوان با طنز ۲۵۶

خوب و بد شعر اخوان ۲۵۸

قدیم و جدید زبان اخوان ۲۶۲

رابطهٔ وزن با اخوان ۲۶۴

اسطوره در شعر اخوان ۲۶۵

شعرهای غنایی و عاشقانهٔ اخوان ۲۶۶

آیندهٔ شعر اخوان ۲۶۷

دیدارها ۲۷۲

ذات مضطرب شاعران ۲۷۷

شعرهای دوست‌داشتنی اخوان ۲۸۱

شعر دههٔ هفتاد ۲۸۵

دههٔ هفتاد ۲۸۷

ظهور پست‌مدرنیسم در غرب ۲۹۴

شعر دههٔ هفتاد و مسئلهٔ احساس ۲۹۷

حواشی ۲۹۹

«خطاب به پروانه‌ها» ۳۰۱

روشنفکری ۳۰۵

مسئله روشنفکری ۳۰۷

شریعتی و آل احمد ۳۱۵

احمد کسروی ۳۱۹

انقلاب ۵۷ و مسئله روشنفکری ۳۲۱

«در خدمت و خیانت روشنفران» ۳۲۷

خلیل ملکی و آل احمد ۳۳۲

بوف کور ۳۳۷

بوف کور ۳۳۹

هوشنگ گلشیری ۳۶۳

اولین دیدارها ۳۶۵

جنگ اصفهان ۳۶۶

مجله «مفید» ۳۷۳

مجله «کارنامه» ۳۷۴

داستان‌های کوتاه گلشیری ۳۷۵

رمان‌های گلشیری ۳۸۰

گلشیری و هدایت ۳۸۵

گلشیری و مسئله رئالیسم ۳۸۸

«جن‌نامه»، «معصوم‌ها»، «آینه‌های درد» ۳۹۱

گلشیری و مسئله مذهب ۳۹۶

گلشیری و شعر ۳۹۷

فهرست اعلام ۴۰۱

چند کلمه با خواننده

باری به قول دهخدا از مطلب پرت نشویم. از ۱۳۸۵ که مصاحبه‌های آقای مهدی مظفری ساوجی با من شروع شد تا ۱۳۸۹ که پایان یافت، بیش از ۲۰ ساعت گفت‌وگو ضبط شد. هنوز مُرکّب صورت مکتوب خشک نشده بود که صورت تایپ‌شده را برای تأیید به من سپرد: با عنوان و فهرست مطالب و اعلام.

نسخه حروفچینی‌شده را در گوشه‌ای نهادم و شش سال در آن گوشه ماند و گرفتاری‌ها مجال بازخوانی نمی‌داد اما تلفن‌های پی‌درپی او که از احوالپرسی شروع و به وقایع اتفاقیه ختم می‌شد و در انتها: «راستی آن مصاحبه...»، ادامه داشت. بهانه‌ای نبود که نیاوردم: گرفتاری‌های زندگی، عذر غدر اهل عصر، اینکه حال امروز اصلاً تعریفی ندارد و سال دیگر در همین روز بدتر هم خواهد شد و ابتلا به امراض لاعلاج... اما سماجت مشارالیه همچنان باقی. کم‌کم داستان داشت به کابوسی تبدیل می‌شد. سرانجام کوتاه آمدم.

نسخه را پس از شش سال دوباره خواندم.

و حالا چند نکته لازم به ذکر:

۱. چند جواب، به‌خصوص در باب شاملو و اخوان تکرار شده، زیرا

سؤال‌ها هم تکراری بود معذرت.

۲. در بازبینی مصاحبه‌ها، پس از نه سال گاه تاریخ‌ها همخوانی ندارد. ایضاً معذرت.

۳. پیش از این، آقای اردوان امیری نژاد در «تاریخ شفاهی ادبیات معاصر ایران» به دبیری آقای محمدهاشم اکبریانی، مصاحبه‌ای اختصاصاً در باب زندگی من کرده است که در نشر ثالث، سال ۱۳۸۷ چاپ شد. آن مصاحبه در آستانه سفری چندماهه و به تعجیل انجام شد و با همه ویرایش‌های بعدی نکته‌های جالب توجهی از مشاهداتم، که خوشبختانه حدیث نفس نبود، از حافظه گریخت. اگر چاپ دیگری از آن مصاحبه باشد و عمری، مصدع اوقات خواهم بود.

۴. از آنجا که ایرانیک ما، برخلاف ایتالیک، چندان ایرانیک نیست نام کتاب‌ها داخل گیومه نهاده شد.

با تشکر از خوانندگان احتمالی و پیگیری مقاومت‌ناپذیر آقای مهدی مظفری ساوجی.

ضیاء موحد

۱۳۹۴/۵/۹

در آینه آثار*

تحصیلات

۱. کارشناسی فیزیک از دانشگاه تهران، ۱۳۴۳.
۲. کارشناسی ارشد فیزیک از دانشگاه تهران، ۱۳۴۸، عنوان پایان‌نامه: «احتمال تشعشعات الکترومغناطیسی هسته در میدان کوانتایی»، به راهنمایی دکتر هوشنگ روحانی‌نژاد.
۳. دکترای فلسفه از یونیورسیتی کالج لندن، ۱۳۶۰، عنوان پایان‌نامه: «مفهوم فرگه از اندیشه (Gedanke)»، به راهنمایی استاد دپلیو. اچ. هارت.

مسئولیت‌ها

- مدیر گروه منطق، مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران، از مهر ۱۳۷۱ تا ۱۳۹۳.
- معاون پژوهشی انجمن حکمت و فلسفه ایران، از دی ۱۳۷۱ تا ۱۳۸۰.

* این فهرست کامل نیست. اغلب کتاب‌ها بارها تجدید چاپ شده‌اند. در اینجا تنها تاریخ چاپ اول ذکر شده است. در معرفی مقالات به گزیده‌ای از آن‌ها بسنده شد. بعضی مقاله‌ها هم در مجموعه‌های مقالات آورده شده‌اند.

عضو کمیسیون دائمی مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران، از ۱۳۸۱.
 عضو هیئت امنای مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران، از ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۹.
 مدیر کمیته علمی فلسفه زبان و منطق انجمن زبانشناسی ایران، از خرداد
 ۱۳۸۱

رئیس انجمن منطق ایران، از تیر ۱۳۸۹.
 رئیس پژوهشکده فلسفه علوم از ۱۳۹۳/۶/۸.

جوایز

کتاب درآمدی به منطق جدید (جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران،
 ۱۳۶۹).

ترجمه کتاب نظریه ادبیات، اثر رنه وِلک و اوستین وارن (جایزه کتاب سال
 جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۴).

استاد نمونه پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۷۵-۱۳۷۶.
 مجموعه شعر مثنوی نور سرد (جایزه تقدیری کتاب سال جمهوری اسلامی
 ایران، ۱۳۸۱).

کتاب منطق موجّهات (جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۲).

زمینه‌های پژوهش

۱. منطق و فلسفه

۲. ادبیات

الف. فلسفه و منطق

کتاب‌ها

درآمدی به منطق جدید، انتشارات علمی و فرهنگی، تهران، ۱۳۶۸.
 واژگان توصیفی منطق، (انگلیسی به فارسی) پژوهشگاه علوم انسانی و

تحقیقات فرهنگی، تهران، ۱۳۷۴.

منطق موجّهات، انتشارات هرمس، تهران، ۱۳۸۱.

از ارسطو تا گودل، مقاله‌های فلسفی - منطقی، انتشارات هرمس، تهران، ۱۳۸۲.

ابن سینا و سهروردی: نوآوری‌های منطقی، هرمس، تهران، ۱۳۹۴.

ویرایش

قلمرو مرزهای منطق صوری، ریچارد جفری، ترجمه پرویز پیر، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۶۶.

آشنایی با منطق ریاضی، هربرت اندرتون، ترجمه غلامرضا خسروشاهی و همکاران، مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۶۶.

مطالعات انتقادی در فلسفه کانت، مجموعه مقالات سمینار کانت، تهران ۲۸ تا ۳۰ آذر ۱۳۸۳، مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران، تهران، ۱۳۸۶.

مقاله‌های فارسی (تألیف)

«نقدی بر منطق صوری خوانساری»، القبا، مؤسسه انتشارات امیرکبیر ۱۳۵۳، صص ۲۰۳-۲۱۲.

«ای. جی. ایر و فلسفه قرن بیستم»، نقد آگاه، انتشارات آگاه، تهران، ۱۳۶۳، صص ۹-۱۹.

«برهان‌های زبان بنیاد»، مجله زیان‌شناسی، مرکز نشر دانشگاهی، تهران، ۱۳۶۳، سال اول، شماره دوم، صص ۱۳-۱۹.

«شکل منطقی و ژرف‌ساخت»، مجله زیان‌شناسی، مرکز نشر دانشگاهی، تهران، ۱۳۶۴، سال دوم، شماره دوم، صص ۳-۱۸.

«مفهوم صورت در منطق جدید»، فرهنگ، پژوهشگاه علوم انسانی و تحقیقات فرهنگی (مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی)، تهران، کتب اول، ۱۳۶۶، صص ۱۳۷-۱۵۰.

«سهم ما از منطق ریاضی»، نشر ریاضی، مرکز نشر دانشگاهی، تهران، ۱۳۶۷.

- سال اول، شماره اول، صص ۵۹-۶۵.
- «عصر جدید منطق»، نشر ریاضی، مرکز نشر دانشگاهی، تهران، ۱۳۷۰، سال چهارم، شماره ۱ و ۲، صص ۵۵-۵۸.
- «نقد فرگه از فلسفه حساب هوسرل»، فرهنگ (ویژه پدیدار شناسی)، پژوهشگاه علوم انسانی و تحقیقات فرهنگی (مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی)، تهران، ۱۳۷۱، کتاب یازدهم، صص ۱-۱۰.
- «نظریه قیاس‌های شرطی ابن سینا»، معارف، ۱۳۷۲، دوره دهم، شماره ۱، صص ۲۰-۳.
- «ارسطو و منطق جمله‌ها: تاریخ یک اشتباه»، ارغنون، مرکز مطالعات و تحقیقات فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تهران، ۱۳۷۳، سال اول، شماره اول، صص ۲۰-۳.
- «گوتلوب فرگه و تحلیل منطقی زبان»، ارغنون، مرکز مطالعات و تحقیقات فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تهران، ۱۳۷۴، سال دوم، شماره ۷ و ۸، صص ۶۹-۸۴.
- «شرطی‌های خلاف واقع و قانون‌های علمی»، فصلنامه پژوهشی دانشگاه امام صادق، تهران، ۱۳۷۴، سال اول، شماره دوم، صص ۲۱-۳۰.
- «تمایزات مبنایی منطق قدیم و جدید»، نامه مفید، فصلنامه تخصصی دانشگاه مفید، قم، ۱۳۷۶، سال سوم، شماره دوم، صص ۶۹-۸۰.
- «منطق موجّهات»، کتاب ماه ادبیات و فلسفه، انتشارات خانه کتاب، تهران، ۱۳۷۹، شماره ۳۹، صص ۱۲-۱۶.
- «به یاد کواپن»، کتاب ماه ادبیات و فلسفه، انتشارات خانه کتاب، تهران، ۱۳۷۹، شماره ۳۹، صص ۲۰-۲۱.
- «پارادوکس‌ها»، سبک نو، نشریه ادبی و هنری، تهران، ۱۳۸۱، سال اول، شماره ۳، صص ۱۲-۱۵.
- «دغدغه‌های فلسفی در مهر هفتم»، کتاب ماه ادبیات و فلسفه، خرداد ۱۳۸۴،

سال هشتم، شماره ۸.

«فلسفه تحلیلی و سنت سینوی»، ویژه‌نامه پاسداشت حکیم هزاره‌ها، ۳۱ مرداد و ۱ شهریور، همدان، ۱۳۸۶.

«دو گونه استدلال غزالی در رد ضرورت علیت»، جاویدان خرد، فصلنامه تخصصی حکمت و فلسفه، مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران با همکاری انجمن حکمت و فلسفه ایران، ۱۳۸۸، سال ششم، شماره ۳، صص ۱۲۵-۱۳۵.

«دلالت‌شناسی اسامی خاص و داستانی در آرای ابن‌سینا، کریکی و اومبرتو اکو»، جاویدان خرد، مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه، شماره ۲۶، ۱۳۹۳.

مقاله‌های انگلیسی

"Frege's Notion of Thought and its Impact on Formal Theories of Mathematics", Presented at The First Seminar on Philosophy of Mathematics in Iran, 17 Oct., 2001, Shahid Beheshti Univ, Tehran, Iran. Printed in: *Proceedings of the First Seminar on Philosophy of Mathematics in Iran*, Shahid Beheshti University, 2003. pp. 117-127.

"Ibn- Sina's anticipation of the formulas of Buridan and Barcan", *Logic in Tehran, Lecture Notes in Logic*, Edited by Ali Enayat, Iraj Kalantari, and Mojtaba Moniri, Association for Symbolic Logic, 2003.

"Quantified Modal Logic and Ibn-Sina", Presented at The Workshop and Conference on Logic, Algebra and Arithmetic, 18-22 Oct., 2003, IPM, Tehran, Iran.

"Ibn-Sina on de re and de dicto Modality", Presented at The Aristotle: A Bridge between East and West seminar, 28-29 April, 2004, Penteion University, Greece.

"Existence and Existential Judgment", *Essays in the Memory of Youssef Aliabadi*, Edited by Gholamreza Avani & Shapour Etemad, The Iranian Institute of Philosophy, 2005.

"Avicenna's Theory of the Conditional Syllogism Re-examined", Presented at the Seminar on Logic and Philosophy of Science, 26-27 August, 1991, Oslo University, Norway. Printed in *Sophia Perennis*, The Journal of Sapiential Wisdom and Philosophy, The Iranian Institute of Philosophy with the collaboration of The Iranian Philosophical Society, 2009.

"De re and De dicto Modality in Islamic traditional Logic", *Sophia Perennis*, The Journal of Sapiential Wisdom and Philosophy, The Iranian Institute of Philosophy with the collaboration of The Iranian Philosophical Society, Vol. 2, Number 2, spring 2010, pp 5-14.

"Sohrawardi on Syllogism", *Sophia Perennis*, The Journal of Sapiential Wisdom and Philosophy, The Iranian Institute of Philosophy with the collaboration of The Iranian Philosophical Society, 2011.

"Suhrawardi on Modal Logic" *Sophia Prennis*, The Journal of Sapiential Wisdom and Philosophy, The Iranian Institute of Philosophy, 2012, pp. 5-17.

مقاله‌ها / ترجمه

«مسئلهٔ پیوستار کانتور چیست؟»، کورت گودل، نشر ریاضی، مرکز نشر دانشگاهی، تهران، ۱۳۶۸، سال دوم، شمارهٔ اول، صص. ۴۶-۵۴.

«نامهٔ ۲۲ نوامبر راسل به ون هی جنورت دربارهٔ فرگه»، برتراند راسل، ارغنون، مرکز مطالعات و تحقیقات فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تهران، ۱۳۷۴، سال دوم، شمارهٔ ۷ و ۸، ص. ۸۵.

«صدق ریاضی»، پاول بنا سراف، نشر ریاضی، مرکز نشر دانشگاهی، تهران، ۱۳۷۷، سال دهم، شمارهٔ اول، صص. ۳۳-۴۰.

«منطق لهستان»، یان زیگمونت، پل فیروزه، دفتر پژوهش‌های فرهنگی، سال چهارم، شماره ۱۳، پاییز ۱۳۸۳.

برگزاری کنفرانس‌ها

عضو کمیته علمی نخستین کنگره بین‌المللی منطق در ایران، با همکاری انجمن حکمت و فلسفه و مرکز تحقیقات فیزیک نظری و ریاضیات، تهران، اردیبهشت ۱۳۶۹.

عضو کمیته علمی کارگاه بین‌المللی تابستانی منطق و ریاضی، مرکز تحقیقات فیزیک نظری و ریاضیات، تهران، ۱۳۷۱

عضو کمیته علمی نخستین سمینار فلسفه ریاضی، گروه ریاضی دانشگاه شهید بهشتی، تهران، مهرماه ۱۳۸۰.

مدیر همایش فلسفه ریاضی، انجمن حکمت و فلسفه ایران، اسفند ۱۳۸۴.

مدیر سمینار بین‌المللی کانت، مطالعات انتقادی در فلسفه کانت:

Kant's Seminar: Critical Studies of Kant's Philosophy, The Iranian Institute of Philosophy with the collaboration of The Iranian Philosophical Society, Dec 2004, 18-20.

مدیر سمینار منطق و فلسفه منطق، سنتی و جدید:

Logic and Philosophical Logic, Traditional and Modern, The Iranian Institute of Philosophy with the collaboration of The Iranian Philosophical Society, Nov, 2010.

ارائه مقاله در کنفرانس‌ها

«اندیشه در فلسفه فرگه و پوپر»، سمینار تأثیر پوپر در تفکر قرن بیستم، مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران و مرکز بین‌المللی گفت‌وگوی تمدن‌ها با همکاری بخش فرهنگی سفارت اتریش در ایران، ۱۳۸۱/۷/۷.

«شیء هنری از دیدگاه ویتکنشتاین»، انجمن پویش خرد رشت، کانون فیلم رشت، شهریور ۱۳۸۱.

"Ibn-Sina on de re and de dicto Modality", presented at The Aristotle: A Bridge between East and West seminar, 28-29 April, 2004, Penteion University, Greece.

"Ibn- Sina's anticipation of the formulas of Buridan and Barcan", presented at Workshop and Conference on Logic, Algebra, and Arithmetic, Tehran, 2003.

"Avicenna's Theory of the Conditional Syllogism Re-examined", presented at The Seminar on Logic and Philosophy of Science, 26-27 August, 1991, Oslo University, Norway.

"Frege's Notion of Thought and its Impact on Formal Theories of Mathematics", presented at The First Seminar on Philosophy of Mathematics in Iran, 17 Oct., 2001, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.

فعالیت‌های فرهنگی - آموزشی

تدریس: منطق ریاضی، فلسفه منطق، منطق موجهات، فلسفه زبان، فلسفه تحلیلی.

راهنمایی پایان‌نامه‌های دکتری و کارشناسی ارشد فلسفه و منطق.

سر دبیر دو دوره مجله فرهنگ، ویژه پدیدارشناسی.

داور چندین دوره کتاب سال جمهوری اسلامی در رشته‌های فلسفه، نقد ادبی، شعر.

عضو هیأت تحریریه مجله فرهنگ، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

عضو هیأت تحریریه مجله آگاهی‌رسانی، مرکز اسناد و مدارک علمی ایران.

عضو هیأت تحریریه مجله نامه حکمت، دانشگاه امام صادق (ع).

عضو هیأت تحریریه ارغنون، شماره ۷ و ۸، فلسفه تحلیلی.

ب. ادبیات

کتاب‌ها

۱. دفترهای شعر*

- بر آب‌های مرده مروارید، نشر آگاه، ۱۳۵۴.
 غراب‌های سفید، انتشارات نیلوفر، ۱۳۶۹.
 مثنوی نور سرد، انتشارات نیلوفر، ۱۳۸۰.
 نردبان اندر بیابان، انتشارات نیلوفر، ۱۳۸۵.
 آوازهای آبی (دوزبانه: فارسی و ترجمه به انگلیسی)، انتشارات هرمس، ۱۳۹۰.
 گزینه اشعار، انتشارات مروارید، ۱۳۹۱.
 و جهان آبستن زاده شد، انتشارات نیلوفر، ۱۳۹۳.

۲. پژوهش‌های ادبی

- سعدی، طرح نو، ۱۳۷۲.
 شعر و شناخت، مجموعه مقاله‌های ادبی، انتشارات مروارید، ۱۳۷۷.
 تاریخ شفاهی ادبیات معاصر، گفتگو: اردوان امیری نژاد، نشر ثالث، ۱۳۸۷.
 البته واضح و مبهرن است که...، رساله‌ای در مقاله‌نویسی، انتشارات نیلوفر، ۱۳۸۷.
 دیروز و امروز شعر فارسی، هرمس، ۱۳۸۹.

۳. ترجمه به فارسی

- نظریه ادبیات، رنه وِلک و استین وارِن، (با همکاری پرویز مهاجر)، انتشارات علمی و فرهنگی، تهران، ۱۳۷۳.
 منتقدان فرهنگ، از ماتیو آرنولد تا لزلی جانسون، طرح نو، تهران، ۱۳۷۸.

* گزیده‌ای از این اشعار به زبان‌های انگلیسی، عربی، سوئدی، هلندی، روسی، ایتالیایی، اسپانیولی، کردی و ترکی در سالیان گذشته ترجمه و چاپ شده‌اند.

مقاله‌ها

«اخوان، شاعر حالت‌ها»، *دفترهای زمانه*، به سردبیری سیروس طاهباز، ۱۳۴۷.
 «از دو دریچه به بیرون» (پژوهش تطبیقی در شعر احمدرضا احمدی و طاهره صفارزاده)، *رودکی*، ۱۳۵۰.

«در باب تصویر»، *کتاب امروز*، شماره اول، انتشارات فرانکلین، ۱۳۵۰.
 «پیشنهادهایی در ترجمه نوشته‌های علمی و تحقیقی»، *اطلاع‌رسانی*، نشریه فنی مرکز اسناد و مدارک علمی ایران، ۱۳۶۳، دوره هشتم، شماره دوم، صص. ۴۶-۳۱.

«صدق در شعر»، *نامه مفید*، ۱۳۶۶.

«امیلی دیکنسون»، *کتاب سخن*، به سردبیری صفدر تقی‌زاده (تجدید چاپ با افزوده‌ها در شعر و شناخت)، ۱۳۶۶.

«از تقلید تا خلق، بحثی در سبک حافظ»، *کیهان فرهنگی*، تیرماه ۱۳۶۸، صص ۲۹-۲۶.

«رباعی و رباعی‌سرایان»، *نامه شهیدی*، به اهتمام علی‌اصغر محمدخانی، تهران، طرح نو، ۱۳۷۴، صص ۵۳۷-۵۴۸.

«رباعی»، *دانشنامه ادب فارسی*، واژگان ادبی، به سردبیری حسن انوشه، ۱۳۷۶، صص. ۶۲۴-۶۲۲.

«فروغ فرخزاد در رفتار با تصاویر»، *فروغ فرخزاد و سینما*، به سردبیری غلام حیدری، نشر علمی، ۱۳۷۷.

«سیلویا پلات»، *دنیای سخن*، (تجدید چاپ با افزوده‌ها در شعر و شناخت)، ۱۳۷۷.

«نوع و فرد در ادبیات و منطق: از افلاطون تا بکت»، *کارنامه*، ۱۳۷۷، سال اول، شماره اول، صص ۱۶-۱۰.

«نقش اخوان در تثبیت شعر نیمایی»، *شعر و شناخت*، ضیاء موحد، مجموعه مقاله‌های ادبی، انتشارات مروارید، تهران، ۱۳۷۷، صص ۱۱۵-۱۲۶.

«فراتر از تسامح»، *کیان*، ۱۳۷۷، سال هشتم، شماره ۴۵، صص ۵۸-۶۱.

- «شعر سیاسی»، در کتاب شعر و شناخت، ضیاء موحد، مجموعه مقاله‌های ادبی، انتشارات مروارید، تهران، ۱۳۷۷، صص ۸۵-۱۰۰.
- «شعری رشک‌انگیز»، روزنامه خرداد، پنجم مهر ۱۳۷۸، ص ۱۲.
- «عقاب مغرور و هیولای بیت‌اللحم»، روزنامه همشهری، هشتم مهر ۱۳۸۰، ص ۱۴.
- «سهم فلسفه معاصر در نقد ادبی»، کتاب ماه ادبیات و فلسفه، ۱۳۸۰، شماره ۵۰/۵۱، صص ۲۰-۲۷.
- «جادوی شعر گذشتگان»، کتاب ماه ادبیات و فلسفه، ۱۳۸۰، شماره ۴۴، صص ۱۴-۱۷.
- «تأملی بر هاملت شاملو، بودن یا نبودن»، همشهری ماه، ۱۳۸۰، سال اول، شماره ۱۱، صص ۳۴-۳۵.
- «سیمین بهبهانی در شعر معاصر»، کارنامه، شهریور ۱۳۸۱، ش ۳۰، صص ۳۸-۳۶.
- «عناصر ملموس دیوار» (بحثی در باب شعر «دیوار» شاملو)، چلچراغ، ۱۳۸۱، سال اول، شماره ۹، ص ۱۴.
- «تأملی در هملت شاملو»، نامه کانون نویسندگان ایران (۲)، ویژه احمد شاملو، تهران، انتشارات آگاه، ۱۳۸۱، صص ۲۸۵-۲۹۶.
- «تأملی بر شعر سیمین بهبهانی»، کارنامه، ۱۳۸۱، شماره ۳۰، صص ۳۸-۳۶.
- «چرا شعر»، الآداب، مجله ثقافیه عربیه، با عنوان «لماذا شعر» ترجمه موسی اسوار، بیروت، ۱۳۸۳، صص ۹۱-۹۳.
- «شعر زیبای ویرانی»، گوهران، ش ۴، ویژه‌نامه م. آزاد، ۱۳۸۳، صص ۵۹-۶۴.
- «کدام نسخه، کدام شعر، کدام شاعر؟»، ادب‌نامه شرق (ضمیمه روزنامه شرق)، ۱۸ آبان ۱۳۸۴، شماره ۴، صص ۲-۳.
- «منوچهر آتشی؛ زورق شگرف»، روزنامه اعتماد ملی، دهم بهمن ۱۳۸۴، ص ۱۱.
- «انتخاب یا ضرورت»، ادب‌نامه شرق (ضمیمه روزنامه شرق)، ۶ تیر ۱۳۸۵، شماره ۱۱، صص ۲-۳.

- «از پشت شیشه‌ها به خیابان»، بازخوانی دو شعر از شاملو و نرودا، روزنامه شرق، ۲۱ مرداد ۱۳۸۵، ص ۱۹.
- «استعاره، نظریه علی دیویدسون»، زبان و ذهن، ۱۳۸۵، سال اول، ش اول، صص ۲۳-۲۸.
- «او سبز بود و گرم که افتاد»، روزنامه اعتماد ملی، ویژه‌نامه قیصر امین‌پور، هفدهم آبان ۱۳۸۶، شماره ۵۰۴، ص ۹.
- «فراز و فرود فروغ»، شهروند امروز، ۳۰ دی ۱۳۸۶، سال دوم، شماره ۳۴ (شماره پیاپی ۶۵)، ص ۹۶.
- «آیا حافظ وجود داشته است؟»، ضمیمه روزنامه اعتماد، بیست‌وششم بهمن ۱۳۸۷، صص ۱ و ۱۳.
- «حقوقی: یک عمر شاعری»، زنده‌رود، شماره ۴۹، بهار و تابستان ۱۳۸۸، صص ۸۷-۱۰۰.
- «گویند که امید و چه نوید»، دیروز و امروز شعر فارسی، هرمس، تهران، ۱۳۸۹، صص ۱۲۸-۱۹۱.
- «نیما و هدایت، پیشگامان شعر و داستان»، دیروز و امروز شعر فارسی، هرمس، تهران، ۱۳۸۹، صص ۱۱۷-۱۲۳.
- «توضیح واضحات»، دیروز و امروز شعر فارسی، هرمس، تهران، ۱۳۸۹، صص ۹۹-۱۰۳.
- «نقد ادبی در ارتباط با نظریه وحدت بی‌قانون دونالد دیویدسون»، دیروز و امروز شعر فارسی، هرمس، تهران، ۱۳۸۹، صص ۴۱-۵۴.
- «موسیقی غزل سعدی»، کتاب ماه ادبیات و فلسفه، ۱۳۹۰، ش ۴۸، ص ۱۶۲.

ارائه مقاله در کنفرانس‌ها

- «نقدی بر نقد پست‌مدرنیستی از شعر»، انجمن شاعران ایران، دفتر شعر جوان، ۱۳۸۲/۳/۵.

«پیشگامان شعر و ادب امروز»، جشنواره شعر و داستان دانشجویان علوم پزشکی سراسر کشور، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان فارس، ۱۳۸۲/۶/۱.

«مولانا و سماع غزل»، همایش علمی - دانشجویی آموزه‌های مولانا برای انسان معاصر، بهمن ۱۳۸۲.

«معناشناسی و دلالت‌شناسی»، همایش معنی‌شناسی و کاربردشناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۳۸۳/۳/۱۲.

گفت‌وگو

«چه باغ‌هایی در یک نسیم می‌رویند»، گفت‌وگو با ضیاء موحد، سعید طباطبایی، مجله اینترنتی والس.

«در مصراع‌ی کوتاه به بلندای ابدیت» (گفت‌وگویی بلند به مناسبت درگذشت احمد شاملو)، کیان، ۱۳۷۹، دوره دهم، شماره ۵۳، صص ۵۸-۶۴.

«طبیعت و شعر»، طبیعت و شعر در گفت‌وگو با شاعران، به تدوین مهری شاه‌حسینی، کتاب مهناز، ۱۳۸۰، صص. ۲۴۹-۲۵۴.

«شعر دهه هفتاد ایران و نگاهی به شعر جهان در گفت‌وگو با دکتر موحد»، زنده‌رود، فصلنامه فرهنگ، ادب و تاریخ، زمستان ۱۳۸۱ و بهار ۱۳۸۲، شماره ۲۵ و ۲۶، صص ۵۹-۹۵.

«فضیلت یأس»، گفت‌وگو با ضیاء موحد درباره وضعیت نویسندگان و روشنفکران بعد از کودتای ۲۸ مرداد، تجربه، شماره ۷۸، مرداد ۱۳۹۰، صص ۲۳-۲۵.

شرکت در فستیوال‌های بین‌المللی شعر

فستیوال شعر بنیاد ایرانی فرهنگ و شناخت، با همکاری مرکز فرهنگی روتردام، تابستان ۲۰۰۱.

فستیوال شعر دنیا، هلند، تابستان ۲۰۰۱.

فستیوال بین‌المللی شعر هلند، سی و ششمین جشنواره بین‌المللی شعر روتردام،
تابستان ۲۰۰۵.